

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

سرشناسه: آدینه‌دوست، کریم، ۱۳۵۳ -
عنوان و نام پدیدآور: احکام خوردن و آشامیدن/ نویسنده کریم آدینه‌دوست؛
 [به سفارش] آستان قدس رضوی، معاونت تبلیغات و ارتباطات اسلامی.
مشخصات نشر: مشهد: انتشارات قدس رضوی، ۱۳۹۱.
فروست: رهنما؛ ۹۱.
وضعیت فهرست نویسی: فیبا
یادداشت: کتابنامه .
موضوع: سفره -- آداب و رسوم اسلامی
موضوع: سفره -- آداب و رسوم -- احادیث
شناسه افزوده: آستان قدس رضوی. معاونت تبلیغات و ارتباطات اسلامی
شناسه افزوده: موسسه انتشاراتی قدس رضوی
رده بندی کنگره: BP۱۳۹۱۲۵۲BP الف۳/۴
رده بندی دیوبی: ۶۳۵/۳۹۷
شماره کتابشناسی ملی: ۲۰۵۴۶۰۹

۹۱ → احکام خوردن و آشامیدن

نویسنده: کریم آدینه‌دوست

آستان قدس رضوی

چاپ اول: زمستان ۱۳۹۱

معاونت تبلیغات و ارتباطات اسلامی

نشانی: حرم مطهر امام رضا (ع)، اداره پاسخ‌گویی به سؤالات دینی و اطلاع‌رسانی

تلفن: ۲۰۲۰-۰۵۱۱-۲۲۴۰۶۰۲ دورنگار: ۲۲۴۰۶۰۲-۰۵۱۱-۲۲۴۰۶۰۲
Rahnama@Aqrazavi.org

به کوشش محمدحسین پورامینی

ویراستار: محمدمهدی باقری

طراح جلد: علی بیات

طراح لوگوی رهنما: مسعود نجابتی

پرسیدن برای یافتن راه، خود، ارزش است...
و هر فرهنگی که به پرسشگری بها دهد
و زیباترین، دقیق‌ترین و ساده‌ترین پاسخ‌ها را پیش‌رو بگذارد،
گسترش و دوام خود را تضمین کرده است.
مهم، انتخاب بهترین راه است...
و **ره‌نما** گامی است در این مسیر.
همگام ما باشید و با طرح دیدگاه‌های رنگارنگتان، یاری‌مان کنید.

مجلس

احکام خوردن و آشامیدن

پرسش‌های مدنظر نویسنده، هنگام نگارش این اثر، از این دست بوده است:

۱. با چه آداب دین‌پسندی باید سر سفره نشست و غذا خورد؟
۲. وعده‌های غذایی را چگونه باید تنظیم کرد؟ به‌تنهایی غذا خوردن بهتر است یا در جمع؟ گوشت خوردن، چرا و چقدر؟
۳. بر نوشیدن چه آداب و احکامی حاکم است؟ برای نمونه، از کجای ظرف نباید نوشید؟
۴. حکم خوردن انواع جانوران دریایی، مانند خرچنگ و ماهی فلس‌دار، چیست؟
۵. آیا خوردن گوشت هدهد و طاووس و کبوتر و گنجشک و... حلال است؟
۶. نوشیدن شربت‌های الکل‌دار یا دارای ترکیباتی از مشروبات الکلی چه حکمی دارد؟

دین مبین اسلام برای تمام شئون زندگی فردی و اجتماعی انسان برنامه‌هایی تعالی بخش دارد و از آن جمله، آداب غذاخوردن است. در این اثر، به پاره‌ای از آداب این برنامه مستمر در زندگی روزمره بشر اشاره می‌کنیم که اهمیت آن و تأثیرش در دیگر فعالیت‌های انسانی بسیار درخور توجه است؛ اما پیش از بیان این احکام، لازم است به این پرسش پاسخ گوئیم: چرا با اینکه آیات قرآن و روایات اهل بیت علیهم‌السلام با یکدیگر در انطباق کامل است، بین علما اختلاف فتوا وجود دارد؟ در پاسخ باید گفت اختلاف فتوا، علل متعددی دارد که در این مختصر، به دو نمونه مهم اشاره می‌کنیم:

۱. آیات قرآن و روایات، در مباحث احکام، به منزله قانون است و ممکن است فهم فقها از عبارتهای آن متفاوت باشد. با اینکه قوانین حقوقی، زاده فکر بشر و بسیار ساده‌تر از قوانین الهی است، حقوق دانان نیز گاه در فهم قانون دچار اختلاف نظر می‌شوند؛ لذا هیچ بعید نیست فقها نیز در فهم قوانین الهی از قرآن و روایات، اختلاف نظر پیدا کنند. در اصطلاح علم اصول،

به این برداشت‌ها، «ظواهر ادله» و «فهم عرفی» می‌گویند.

۲. روایاتی که سند احکام الهی قرار می‌گیرد، باید بسیار معتبر باشد تا بتوان به آن‌ها استناد کرد. علم رجال و شخصیت‌شناسی، وضعیت کسانی را بررسی می‌کند که روایات را از زمان امامان معصوم علیهم‌السلام تاکنون بیان کرده‌اند. در موثق بودن و مطمئن بودن برخی اشخاص، بین علما اختلاف نظر وجود دارد. این موضوع سبب می‌شود بعضی روایات در نظر فقیهی معتبر باشد و مطابق آن، فتوا دهد و در نظر شخص دیگر، معتبر نباشد و مطابق آن، فتوا ندهد.

نکته: هرگاه میان کارشناسان فن، اختلاف نظر باشد، افراد به خبره‌ترین کارشناس مراجعه می‌کنند؛ لذا در عمل به احکام نیز واجب است به مجتهد اعلم مراجعه کنیم.

بخش اول: آداب خوردن و آشامیدن

در این بخش، به برخی روایات دربارهٔ آداب خوردن و آشامیدن، اشاره خواهیم کرد:

۱.۱. آداب غذاخوردن

۱.۱.۱. خوردن مال حلال و پرهیز از حرام خواری

۱.۱.۱.۱. حلال خواری

در حدیث معراج آمده است: «ای احمد، اگر خوردن و آشامیدنت پاک باشد، در حفظ و حمایت من هستی.»^۱ رسول خدا ﷺ می‌فرمایند: «هرکس غذای حلال بخورد، فرشته‌ای بالای سرش بایستد و برایش آمرزش بخواهد تا از خوردن فارغ شود.»^۲

۱. ارشادالقلوب، ص ۲۰۳.

۲. الدعوات، ص ۲۵.

۲.۱.۱.۱. حرام خواری

امام صادق علیه السلام هشدار می دهند: «هرکس مالی را از راه حرام به دست بیاورد و با آن، حج به جا آورد، موقعی که تلبیه (لبیک) بگوید، ندا می رسد لالبیک و لاسعدیک.»^۱ همچنین حضرت در روایت دیگری می فرمایند: «هرکس مالی از راه حرام به دست آورد و آن مال را در راه خیر صرف کند، اعمال خیر او مثل حج، عمره، صلۀ رحم، صدقه و... مقبول نیست و حتی در نطفه و تولد فرزند اثر می گذارد.»^۲

۲.۱.۱. شست و شوی دست

رسول خدا صلی الله علیه و آله می فرمایند: «شست و شوی دست، پیش از غذا، فقر را دور کند و پس از غذا، غم را بزدايد و دیده را بهبود بخشد.»^۳ امیرالمؤمنین علیه السلام می فرمایند: «شستن دستان پیش از غذا و

۱. وسائل الشیعه، ج ۱۷، ص ۸۹، حدیث ۲۲۰۵۲.

۲. وسائل الشیعه، ج ۱۷، ص ۹۱، حدیث ۲۲۰۵۶.

۳. مکارم الاخلاق، ص ۱۳۹.

پس از آن، روزی را بیشتر می‌کند.^۱ نیز می‌فرمایند: «هرکس پیش و پس از غذا دستش را بشوید، در گشایش و سلامتی زندگی می‌کند»^۲ و می‌فرمایند: «هرگاه رسول خدا ﷺ به‌ویژه نان و گوشت می‌خورد، دستان خود را به‌خوبی می‌شست؛ سپس ماندهٔ آب دستانش را به‌صورت می‌کشید.»^۳

۳.۱.۱. ذکر بسم‌الله

رسول خدا ﷺ می‌فرمایند: «با جماعت بخورید و بسم‌الله‌الرحمن‌الرحیم بگویید تا برکت غذا بیشتر شود.»^۴ امام کاظم علیه‌السلام می‌فرمایند: «هرگاه سفرهٔ غذا را پهن کردید، بسم‌الله‌الرحمن‌الرحیم بگویید.»^۵ امام باقر علیه‌السلام می‌فرمایند: «هنگام نوشیدن، بسم‌الله‌الرحمن‌الرحیم و پس از آن، الحمدلله‌رب‌العالمین

۱. تحف‌العقول، ص ۱۰۱.
۲. الکافی، ج ۶، ص ۲۹۰.
۳. مکارم‌الاخلاق، ص ۳۱.
۴. مکارم‌الاخلاق، ص ۱۴۹؛ مستدرک‌الوسائل، ج ۱۶، ص ۲۳۱.
۵. الفقیه، ج ۳، ص ۳۵۶.

بگویید.»^۱ مرحوم صدوق گوید: روایت کرده‌اند هر کس فراموش کرد برای هر نوع غذایی بسم‌الله بگوید [پس از یادآوری] بگوید: بسم‌الله علی‌اوله و آخره.^۲

۴.۱.۱. سپاس‌گزاردن

رسول خدا ﷺ می‌فرمایند: «پاداش کسی که می‌خورد و سپاس آن‌را می‌گزارد، همانند کسی است که برای خدا روزه می‌گیرد.»^۳

۵.۱.۱. غذا خوردن هنگام راه‌رفتن

امام صادق علیه‌السلام می‌فرمایند: «در حال راه‌رفتن غذا نخور، مگر از روی ناچاری.»^۴

۱. مکارم‌الاخلاق، ص ۱۵۲.

۲. الفقیه، ج ۳، ص ۳۵۶.

۳. الکافی، ج ۲، ص ۹۴.

۴. الفقیه، ج ۳، ص ۳۵۴.

۶.۱.۱. غذا خوردن در حالت ایستاده و با کفش

انس گوید: رسول خدا ﷺ از غذا خوردن در حالت ایستاده نهی فرمودند. پرسیدم: «ایستاده غذا خوردن چه حکمی دارد؟» فرمودند: «ایستاده غذا خوردن که از ایستاده آشامیدن بدتر است.»^۱ رسول خدا ﷺ می‌فرمایند: «هنگام غذا خوردن کفش‌هایتان را درآورید؛ زیرا مایه راحتی پاهایتان و سنت زیبایی است»^۲ و نیز می‌فرمایند: «غذا خوردن در بازار [جلوی چشم دیگران] پسندیده نیست و سبب خواری انسان می‌شود.»^۳

۱. عوالی اللثالی، ج ۱، ص ۷۶.

۲. مکارم الاخلاق، ص ۱۲۴.

۳. الدعوات، ص ۱۳۹.

۷.۱.۱. دمیدن در غذا

رسول خدا ﷺ می‌فرمایند: «در خوردنی و آشامیدنی فوت نکنید.»^۱ یعنی غذا به اندازه‌ای گرم نباشد که با دمیدن خنک شود. امام صادق علیه السلام از دمیدن در خوردنی و آشامیدنی منع نمی‌کردند و می‌فرمودند: «این کار را در حضور شخص دیگری انجام ندهید؛ زیرا ممکن است این کار را نپسندد.»^۲

۸.۱.۱. نشسته غذا خوردن

رسول خدا ﷺ تذکر می‌دهند: «در حالی که بر شکم خوابیده‌اید، غذا نخورید.»^۳

۹.۱.۱. حرارت غذا

به فرموده رسول خدا ﷺ: «از خوردن غذای داغ بپرهیزید؛ زیرا برکت را می‌برد. غذای سرد

۱. الجامع الصغير، ج ۲، ص ۶۹۵.

۲. دعائم الاسلام، ج ۲، ص ۱۱۸.

۳. الجامع الصغير، ج ۲، ص ۶۸۸.

بخورید؛ چراکه گواراست و برکتش هم بیشتر است.»^۱

۱۰.۱.۱. رعایت طهارت

امیرالمؤمنین علیه السلام می گویند: «رسول خدا صلی الله علیه و آله از غذا خوردن هنگام جنابت نهی فرمودند.»^۲

همچنین: «غذا خوردن، درحال جنابت، فقر می آورد.»^۳

نکته: شاید به همین دلیل است که از نظر فقهی و به فتوای مراجع عظام، خوردن و آشامیدن درحال جنابت، کراهت دارد؛ ولی اگر شخص جنب وضو بگیرد،^۴ یا به فتوای برخی مراجع عظام، دست‌ها را بشوید، خوردن و آشامیدن مکروه نیست.^۵

۱. عوالی اللثالی، ج ۱، ص ۱۶۳.

۲. الفقیه، ج ۴، ص ۳.

۳. الخصال، ص ۵۰۵.

۴. توضیح المسائل مراجع، ج ۱، مسئله ۳۵۶.

۵. آیات عظام گلپایگانی، اراکی، خویی، زنجانی، تبریزی، صافی و آیه الله بهجت: اگر دست و صورت را بشوید و مضمضه و

۱۱.۱.۱. پیشگیری از آسیب غذایی

امام صادق علیه السلام حکمتی جالب را آشکار می‌کنند: «هرگاه پنیر و گردو را با هم بخورید، در هریک، شفایی است؛ ولی اگر جداگانه بخورید، در هریک، دردی است.»^۱ به فرمایش امیرمؤمنان علیه السلام: «سزاوار است خردمند [هر نوع غذایی را نخورد، بلکه] هنگام خوردن غذای لذیذ و شیرین، تلخی دارو را به یاد آورد.»^۲

۱۲.۱.۱. رعایت تناسب در غذاخوردن

امام رضا علیه السلام می‌فرمایند: «به اندازه‌ای غذا بخور که با نیاز بدنت متناسب باشد و بیشتر از آن،

استنشاق کند، کراهت کمتر می‌شود. آیت‌الله سیستانی: اگر صورت و دست‌ها را بشوید و مضمضه کند، مکروه نیست و اگر تنها دست‌ها را بشوید، کراهت کمتر می‌شود؛ توضیح‌المسائل مراجع، ج ۱، مسئله ۳۵۶.

۱. الکافی، ج ۶، ص ۳۴۰.

۲. ابن‌ابی‌الحدید، شرح نهج‌البلاغه، ج ۲۰، ص ۲۷۲.

ارزش غذایی ندارد. هر کس به اندازه بخورد، او را سود بخشد. همچنین است آشامیدن آب.»^۱

۱۳.۱.۱. غذای متناسب با فصول

امام رضا علیه السلام می فرمایند: «به اندازه توان و میل خود، در تابستان، غذایی با طبع سرد و در زمستان، غذایی با طبع گرم و در دو فصل دیگر، غذایی با طبع معتدل بخور.»^۲

۱۴.۱.۱. به پشت خوابیدن پس از غذا

امام صادق علیه السلام تذکر می دهند: «[کمی] به پشت دراز کشیدن پس از سیری، بدن را فربه و غذا را گوارا و درد را ریشه کن می کند.»^۳ امام رضا علیه السلام نیز می فرمایند: «هرگاه غذا خوردی، [کمی] به پشت

۱. مستدرک الوسائل، ج ۱۶، ص ۲۲۰.

۲. بحار الانوار، ج ۵۹، ص ۳۱۱.

۳. الدعوات، ص ۸۰.

دراز بکش و پای راست را روی پای چپ قرار بده.»^۱

نکته: مقصود از این روایات، دراز کشیدن کوتاه‌مدت و نه خوابیدن، پس از خوردن غذاست؛ زیرا در روایات دیگر، از خوابیدن پس از غذا نهی کرده‌اند.

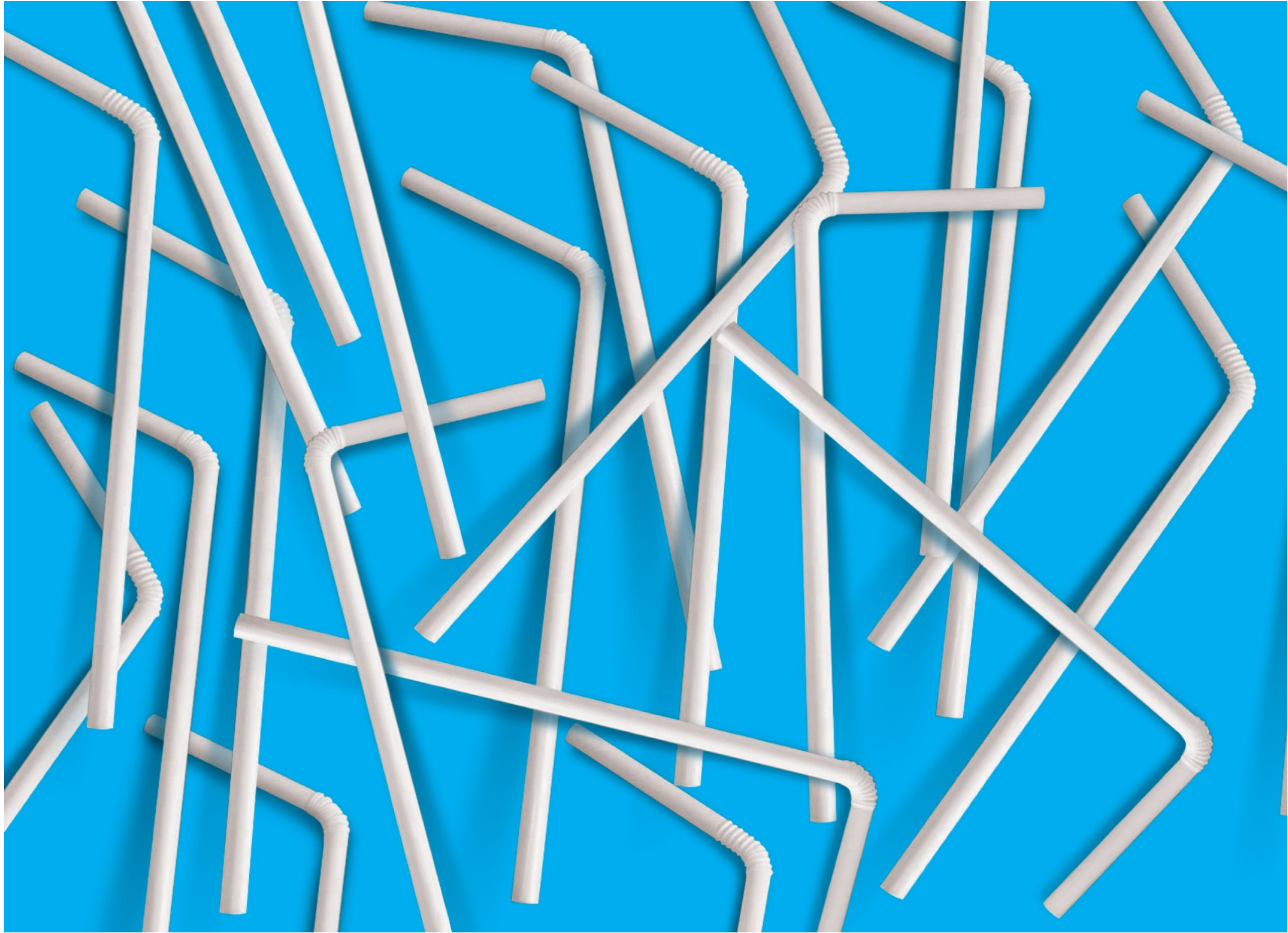
۱۵.۱.۱. وعده‌های غذایی

شخصی به خدمت امام صادق علیه السلام از بیماری‌های گوارشی شکایت کرد. آن حضرت [برای پیشگیری از بیماری‌های گوارشی] فرمودند: «صبحانه و شام بخور و بین آن، چیزی نخور؛ چون مایه فساد بدن است. مگر نشنیدی که خدا می‌فرماید: «در آنجا (بهشت)، هر بامداد و عصر، رزق خود را خواهند داشت.»^۲

نکته: ولی پس از دچار شدن به این نوع بیماری، پزشکان توصیه می‌کنند، در فاصله‌های

۱. الکافی، ج ۶، ص ۲۹۹.

۲. الکافی، ج ۶، ص ۲۸۸.

زمانی کم، از غذای مناسب استفاده کنیم.

۱.۱۵.۱.۱. در ضرورت شام خوردن

امام رضا علیه السلام چنین می گویند: «در جسم انسان، رگی به نام رگ عشا وجود دارد. چنانچه شخص شام نخورد، آن رگ تا صبح وی را نفرین کند و گوید: خدا تو را گرسنه و تشنه کند؛ چنان که مرا گرسنه و تشنه کردی. پس هیچ یک از شما شام خوردن را ترک نکند؛ هر چند لقمه ای نان یا جرعه ای آب باشد.»^۱

۲.۱۵.۱.۱. در ضرورت خوردن صبحانه

از امام صادق علیه السلام روایت است: «هرگاه نماز صبح خواندی، اندکی غذا بخور تا دهانت خوش بو، حرارت خاموش، دندان های محکم، لثهات سفت، روزی ات بسیار و اخلاقت نیکو شود.»^۲

۱. الکافی، ج ۶، ص ۲۸۹.

۲. الدعوات، ص ۱۴۰.

۱۶.۱.۱. غذا خوردن در جمع

رسول خدا ﷺ می‌فرمایند: «محبوب‌ترین غذا نزد خدا آن است که دست‌ها بر آن بسیار باشد. با جمع، غذا بخورید و پراکنده نباشید؛ چرا که برکت در اجتماع است.»^۱ همچنین: «بدترین مردان شما کسانی‌اند که تنها غذا می‌خورند.»^۲ نیز: «برکت در سه چیز است: با هم غذا خوردن و سحرگاهان خوردن و ترید کردن.»^۳ در فرمایش دیگر ایشان آمده است: «هرگاه غذا خوردن با چهار ویژگی همراه باشد، کامل خواهد بود: غذا حلال و دست بر آن بسیار باشد. غذا خوردن با بسم‌الله آغاز شود و با الحمدلله پایان پذیرد.»^۴

۱. طب‌النبی، ص ۲۱.

۲. الکافی، ج ۲، ص ۲۹۲.

۳. طب‌النبی، ص ۲۰.

۴. الکافی، ج ۶، ص ۲۷۳.

امام کاظم علیه السلام می فرمایند: رسول خدا صلی الله علیه و آله سه گروه را نفرین کردند: «کسی که در سفر، توشه اش را تنها بخورد...»^۱ راوی گوید: «هرگاه امام رضا علیه السلام سفره شان را می گسترند، بردگان و غلامان و حتی دربانان و تیمارگران حیوانات را نیز کنار سفره با خود می نشانند.»^۲

۱۷.۱.۱. از نزد خود غذا خوردن

رسول خدا صلی الله علیه و آله می فرمایند: «هرگاه سفره پهن شد، از نزد خود بخور و از پیش روی هم نشین خود، غذا برندار و از قله [نقطه برجسته آن] غذا نخور؛ زیرا برکت از بالای آن می آید.»^۳ از ایشان روایت دیگری نیز هست: «هرگاه غذا کومه ای مثل دیس برنج یا ترید (تلیت نان)

۱. الفقیه، ج ۲، ص ۲۷۷.

۲. عیون اخبار الرضا علیه السلام ج ۲، ص ۱۸۴.

۳. مکارم الاخلاق، ص ۱۴۹.

داشت، از اطراف آن بخورید؛ زیرا برکت در وسط آن است.»^۱

۱۸.۱.۱. ساده‌نشینی

از امیرالمؤمنین علیه السلام نقل است: «بر سر سفره، به‌سان غلام و بنده بنشینید و پایی روی پای دیگر نگذارید و چهارزانو ننشینید؛ چراکه خدای عزوجل، این‌گونه نشستن و صاحب آن‌را دشمن می‌دارد.»^۲

۱۹.۱.۱. غذاخوردن با طمأنینه

امام صادق علیه السلام می‌فرمایند: «نشستن بر سر سفره را طولانی کنید؛ چراکه از عمرتان به‌شمار نمی‌آید.»^۳

۱. عیون اخبار الرضا علیه السلام، ج ۲، ص ۳۴.
۲. الکافی ج ۶، ص ۲۷۲.
۳. مستدرک الوسائل، ج ۱۶، ص ۲۳۳.

۲۰.۱.۱. اجابت دعوت

به فرمودهٔ محمد مصطفیٰ ﷺ: «سه کار جفاست: ...یکی اینکه کسی به غذایی فرا خوانده شود، ولی نپذیرد یا بپذیرد، ولی نخورد...»^۱ همایشان می‌فرمایند: «هرگاه بر برادر مسلمانی وارد شدید و شما را به غذا یا نوشیدنی فرا خواند، بخورید و بنوشید و از آن نپرسید.»^۲

۲۱.۱.۱. حضور در صورت دعوت

پیامبر خاتم ﷺ به وصی خود، علیؑ، چنین می‌گویند: «به هشت گروه اگر اهانت شود، جز خود را سرزنش نکند؛ یکی از آنان کسی است که بر سفره‌ای حاضر شود که به آن دعوت نشده است...»^۳

۱. قرب الاسناد، ص ۷۴.

۲. الجامع الصغیر، ج ۱، ص ۹۱.

۳. الجامع الصغیر، ج ۱، ص ۹۱.

۲۲.۱.۱. آراستن سفره با سبزی‌ها

در حدیثی آمده است سفره‌هایتان را از سبزی‌ها پر کنید؛ چراکه خوردن سبزی همراه با گفتن بسم‌الله، شیطان را دور می‌کند.^۱ امام رضا علیه‌السلام فرمودند: «من از سفره‌ای که در آن سبزی نباشد، غذا نمی‌خورم.»^۲

۲۳.۱.۱. در فضیلت خرده‌های غذا

رسول خدا صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم می‌فرمایند: «هرکس خرده‌های غذا در سفره را بخورد، خدا او را بیامرزد.»^۳ ایشان امیرالمؤمنین علیه‌السلام را توصیه می‌کنند: «غذایی که در سفره‌ات می‌ریزد، بخور؛ چراکه فقر را از تو دور

۱. مکارم‌الاخلاق، ص ۱۶۷.

۲. مکارم‌الاخلاق، ص ۱۷۶.

۳. الجامع‌الصغیر، ج ۲، ص ۵۱۷.

می کند و آن، مهریه حورالعین است و هر کس آن را بخورد، قبرش سرشار از علم و حلم و ایمان و نور شود.^۱ مولا علی علیه السلام می فرمایند: «خرده های غذا در سفره را بخورید که شفای هر دردی است.»^۲ راوی می گوید: در محضر امام جواد علیه السلام غذا می خوردم. پس از برداشتن سفره، خادم آمد که خرده های غذا را جمع کند. آن حضرت فرمودند: «در صحرا، غذاهای بیرون ریخته از سفره را جمع نکنید؛ حتی اگر ران گوسفندی باشد. در خانه، جست و جو کرده و جمع کنید.»^۳

۲۴.۱.۱. اندازه نگه داشتن در خوردن غذا

رسول خدا صلی الله علیه و آله می فرمایند: «خود را از غذا سیر نکنید؛ زیرا نور معرفت در دل هایتان خاموش می شود و هر کس با شکم سبک نماز شب بخواند، حورالعین پیرامونش می مانند.»^۴ همچنین:

۱. الدعوات، ص ۱۵۴.

۲. تحف العقول، ص ۱۰۳.

۳. الفقیه، ج ۳، ص ۳۵۶.

۴. مکارم الاخلاق، ص ۱۵۰.

«دل‌هایتان را با پرخوری و پرنوشی نمی‌رانید؛ زیرا دل‌ها مانند محصول زراعی هستند که آبِ بسیار، آن‌ها را نابود می‌کند.»^۱ نیز: «کسی که هرچه بخواهد، می‌خورد، خداوند متعال به او نظر لطف نکند تا آن روش را ترک کند.»^۲

امام اول شیعیان گفته‌اند: «پرخوری و پرخوابی، بدن را فاسد می‌کند و زیان‌بار است.»^۳ دو روایت نیز از رسول اکرم صلی الله علیه و آله بشنوید: «خداوند متعال سه چیز را دوست دارد: کم‌خوابی و کم‌حرفی و کم‌خوری.»^۴ «غذایتان را با یاد خدا و نماز، هضم کنید و با شکم پر نخوابید که سنگ‌دل می‌شوید.»^۵ دو حکمت نیز از رئیس مذهب جعفری، امام صادق علیه السلام: «خداوند متعال پرخوری را دشمن

۱. مکارم‌الاخلاق، ص ۱۴۹.

۲. تحف‌العقول، ص ۳۸.

۳. غررالحکم، ص ۳۶۰.

۴. تنبیه‌الخواطر و نزهة‌النواظر، ج ۲، ص ۱۲۱.

۵. العوات، ص ۷۶؛ مستدرک‌الوسائل، ج ۱۲، ص ۹۴.

می‌دارد» و «آدمیزاد، برای ادامهٔ حیات، باید غذا بخورد؛ پس وقتی غذا می‌خورید، یک سوم شکم را برای غذا و یک سوم را برای [راحت] نفس کشیدن قرار دهید و به‌سان خوکان، خود را فربه نسازید.»^۱

۲۵.۱.۱. بدگویی دربارهٔ غذا

انس می‌گوید: «هرگز رسول خدا ﷺ از غذایی بدگویی نکردند. اگر غذایی را می‌پسندیدند، آن را می‌خوردند و اگر غذایی را نمی‌پسندیدند، آن را نمی‌خوردند.»^۲

۲۶.۱.۱. اندازه نگاه‌داشتن در خوردن گوشت

امام مهربان، رضای خوبان علیهم‌السلام، می‌فرمایند: «مصرف زیاد گوشت حیوانات وحشی و گاو، موجب زایل شدن عقل، سرگشتگی فهم، کندذهنی و فراموشی زیاد می‌شود.»^۳

۱. مکارم‌الاخلاق، ص ۱۴۷.

۲. مکارم‌الاخلاق، ص ۳۰.

۳. مستدرک الوسائل، ج ۱۶، ص ۴۵۸.

۲۷.۱.۱. ضرورت خوردن گوشت

به فرموده امام صادق علیه السلام: «هر کس چهل روز گوشت نخورد، اخلاقش بد می شود و عقلش تباه.»^۱

حُسن ختام

در پایان به پاره‌ای آداب غذا خوردن، به سخنان حکمت‌آمیز امام حسن مجتبی علیه السلام در این زمینه اشاره می‌کنیم: ایشان دوازده نکته را درباره سفره ذکر کرده‌اند که لازم است هر مسلمان آن را بداند: چهار نکته فرض (لازم)^۲ و چهار نکته مستحب و چهار نکته از ادب است:

۱. بحار الانوار، ج ۶۳، ص ۷۲؛ المحاسن، ج ۲، ص ۴۶۵.

۲. واژه فرض هر چند به معنای لازم است، در اینجا به معنای واجب فقهی نیست؛ بلکه بر مراعات موضوعات یادشده در این حدیث تأکید دارد.

۱. نکات لازم: شناخت خدا، خشنودی خدا، بسم الله گفتن (یاد خدا) و الحمد لله گفتن (سپاس گزاردن)؛
۲. سنت: شستن دست پیش از غذا، نشستن بر سمت چپ بدن، با سه انگشت خوردن و لیسیدن انگشتان [اگر با دست بخورد]؛
۳. ادب: از نزد خود خوردن، لقمه کوچک برداشتن، خوب جویدن و کم نگرستن به چهره دیگران.^۱

۲.۱. آداب نوشیدن

۱.۲.۱. ضرورت شست و شوی دست

رسول خدا ﷺ گفته‌اند: «دستان خود را بشوید، آنگاه در آن‌ها آب بنوشید؛ چراکه هیچ ظرفی پاکیزه‌تر از دست نیست.»^۱

۲.۲.۱. آداب نوشیدن از ظرف

پیامبر اسلام می‌فرمایند: «از سر مشک [و ظروفی مانند پارچ] آب ننوشید.»^۲ نیز: «به‌سان چهارپایان آب ننوشید. با دستانتان بیاشامید که بهترین ظرف‌های شماست.»

۳.۲.۱. جنس ظرف

به‌فرموده محمد مصطفی ﷺ: «کسی که در ظرف طلا و نقره غذا می‌خورد یا از آن چیزی

۱. الجامع الصغیر، ج ۱، ص ۱۸۴.

۲. معانی الاخبار، ص ۲۸۱.

می نوشد، در شکم خود، آتش دوزخ را می نشانند.»^۱

۴.۲.۱. نیاشامیدن از سمت دستگیره ظرف

رسول اکرم ﷺ می فرمایند: «آب را از سمت دستگیره آن ننوشید؛ چراکه محل جمع شدن چرک و آلودگی است.»^۲

۵.۲.۱. شکسته نبودن محل نوشیدن

امام کاظم علیه السلام چنین تذکر می دهند: «از جای شکسته ظرف ننوشید؛ چراکه قرارگاه شیطان است. آشامیدن آب را با بسم الله آغاز کنید و با الحمد لله پایان دهید.»^۳

۱. الجامع الصغير، ج ۱، ص ۳۲۰.

۲. مکارم الاخلاق، ص ۴۲۴.

۳. مکارم الاخلاق، ج ۵، ص ۱۵۱ و ۱۵۲.

۳۵

احکام خوردن و آشامیدن

۶.۲.۱. سپاسگزاری

در این باره، از امیرمؤمنان علیه السلام نقل است: رسول خدا صلی الله علیه و آله در هنگام آشامیدن آب می فرمودند: الحمد لله الذی لم یجعلہ اجاجاً بذنوبنا و جعله عذبا فراتا بنعمته. (سپاس خدای را که آن را به سبب گناهانمان برایمان تلخ قرار نداد؛ بلکه آن را به سبب نعمتش شیرین و گوارا قرار داد).^۱

۷.۲.۱. حکم ایستاده آب خوردن در شب و روز

امام صادق علیه السلام چنین می فرمایند: «نوشیدن آب در حالت ایستاده، در روز، غذا را گوارا می کند و در شب، زرداب می آورد.»^۲

۱. ارشادالقلوب، ص ۳۷.

۲. الکافی، ج ۶، ص ۳۸۳.

۸.۲.۱. آشامیدن پس از دیگران

از رسول خدا ﷺ آورده‌اند: «کسی که به گروهی آب می‌دهد، خود، پس از دیگران آب بنوشد.»^۱

۹.۲.۱. فضیلت نوشیدن آب در سه جرعه

از آداب دیگر آب خوردن این است که انسان آن را در سه جرعه بنوشد؛ همان‌طور که امام صادق علیه السلام در روایتی آب را در سه جرعه نوشیدن، با گفتن بسم الله در ابتدا و الحمد لله در پایان هر جرعه، سبب مستحق شدن بهشت بیان فرمودند.^۲

۱۰.۲.۱. استحباب خوردن سُورِ مؤمن

همان‌طور که می‌دانیم خوردن ته‌مانده آب یا غذای مؤمنان، نه تنها اشکالی ندارد، بلکه به فرموده امام صادق علیه السلام شفای هفتاد مرض است. همچنین حضرت می‌فرمایند: «اگر کسی،

۱. کنزالفوائد، ج ۱، ص ۱۷۰.

۲. الکافی، ج ۲، ص ۹۶ و ۹۷.

به‌عنوان تبرک، آب باقی‌مانده در ظرف مؤمن را بیاشامد، خداوند متعال بین این دو مؤمن، مَلکی را می‌آفریند که تا روز قیامت برای این دو استغفار می‌کند.»^۱

۱۱.۲.۱. استشفا به آب فرات

یکی از آشامیدنی‌هایی که معصومین علیهم‌السلام در روایات خود، نوشیدن آن را مستحب و استشفا به آن را وارد دانسته‌اند، آب فرات است. ایشان فرموده‌اند کام فرزندان آن را با آب فرات بردارید.^۲

۱۲.۲.۱. استشفا به آب زمزم

حضرت علی علیه‌السلام می‌فرمایند: «بهترین آب‌ها در روی زمین، آب زمزم است.» همچنین هم‌ایشان می‌فرمایند: رسول گرامی اسلام صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم فرمودند: «آب زمزم شفای دردهاست.»^۳

۱. وسائل‌الشیعه، ج ۲۵، ص ۲۶۳، حدیث ۳۱۸۶۷ و ۳۱۸۶۸.

۲. وسائل‌الشیعه، ج ۲۵، ص ۲۶۶، حدیث ۳۱۸۷۷ تا ۳۱۸۸۰.

۳. وسائل‌الشیعه، ج ۲۵، ص ۲۶۰، حدیث ۳۱۸۶۰ تا ۳۱۸۶۲.

۱۳.۲.۱. در فضیلت خوردن آب باران و کراهت خوردن تگرگ

مولای شیعیان، علی علیه السلام، می‌فرمایند: «از آب باران بنوشید؛ زیرا بدن را پاک می‌کند و دردها را از بین می‌برد. همان‌طور که خداوند متعال در قرآن کریم می‌فرماید: «و آبی از آسمان فرستاد تا شما را با آن پاک کند و پلیدی شیطان را از شما برطرف سازد و دل‌هایتان را محکم و گام‌هایتان را با آن استوار سازد.»^۱ امام صادق علیه السلام، در روایتی، از خوردن تگرگ نهی می‌فرماید.^۲

۱۴.۲.۱. استحباب خواندن حمد و سوره بر آب باران

رسول گرامی اسلام صلی الله علیه و آله می‌فرمایند: «جبرائیل امین، دارویی به من تعلیم دادند که با وجود آن، به هیچ داروی دیگری نیاز نیست. به این صورت که آب باران را پیش از اینکه به زمین برسد، در ظرف تمیزی جمع‌آوری کنید. بر آن آب، هفتاد مرتبه سوره حمد و هفتاد مرتبه

۱. وسائل الشیعه، ج ۲۵، ص ۲۶۶، حدیث ۳۱۸۷۵؛ انفال، ۱۱.

۲. وسائل الشیعه، ج ۲۵، ص ۲۶۶، حدیث ۳۱۸۷۶.

سوره‌های توحید و ناس و فلق بخوانید و کاسه‌ای شب و کاسه‌ای نیز صبح بنوشید. قسم به خدایی که مرا مبعوث کرده است، با این عمل، همه دردهای گوشت، پوست، استخوان و مغز بدن برطرف می‌شود.^۱

نکته: ناگفته نماند شبیه این روایت را پیامبر گرامی اسلام ﷺ درباره خوردن آب نیسان و خواص آن نقل کرده‌اند. برای توضیحات بیشتر به کتاب مفاتیح‌الجنان باب اعمال ماه‌های رومی مراجعه کنید.

۱۵.۲.۱. ذکر امام حسین علیه السلام هنگام نوشیدن آب

امام صادق علیه السلام به داوود رقی فرمودند: «هر کس، در موقع نوشیدن آب، امام حسین علیه السلام را یاد کند و بر قاتلان حضرتش لعنت فرستد، خداوند متعال برای او صد هزار حسنه می‌نویسد و صد هزار گناه را از او برطرف می‌کند و به او صد هزار درجه عنایت می‌فرماید.»^۲

۱. وسائل‌الشیعه، ج ۲۵، ص ۲۶۵، حدیث ۳۱۸۷۳.

۲. وسائل‌الشیعه، ج ۲۵، ص ۲۷۳، حدیث ۳۱۸۹۲.

۱۶.۲.۱. نهی از آشامیدن شراب

خداوند متعال، در قرآن کریم، از خوردن شراب نهی فرموده و آن را عمل شیطانی توصیف کرده است: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِنَّمَا الْخَمْرُ وَالْمَيْسِرُ وَالْأَنْصَابُ وَالْأَزْلَامُ رِجْسٌ مِّنْ عَمَلِ الشَّيْطَانِ فَاجْتَنِبُوهُ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ﴾^۱

۱.۱۶.۲.۱. آثار شراب خواری

از امام جعفر صادق علیه السلام روایت شده است که فرمودند: ۱. شراب ریشه بدی‌ها و منشأ گناهان است؛ ۲. کسی که شراب می‌خورد، عقل خود را از دست می‌دهد؛ ۳. در آن موقع خدا را نمی‌شناسد؛ ۴. از هیچ گناهی باک ندارد؛ ۵. احترام هیچ‌کس را نگه نمی‌دارد؛ ۶. حق خویشان نزدیک را رعایت نمی‌کند؛ ۷. از زشتی‌های آشکار رو نمی‌گرداند؛ ۸. روح ایمان و خداشناسی از بدن او بیرون می‌رود؛ ۹. روح ناقص خبیثی که از رحمت خدا دور است، در

او می ماند؛ ۱۰. خدا، فرشتگان، پیغمبران و مؤمنان، او را لعنت می کنند؛ ۱۱. تا چهل روز نماز او پذیرفته نیست؛ ۱۲. روز قیامت روی او سیاه است. زبان از دهانش بیرون می آید و آب دهان او به سینه اش می ریزد و از تشنگی بلند فریاد می زند.^۱

۲.۱۶.۲.۱. فواید ترک شراب

هرکس خوردن شراب را ولو برای غیر خداوند [مثلاً برای حفظ وجود خود] ترک کند، خداوند متعال از شراب ناب بهشتی به او می نوشاند.^۲

۳.۱۶.۲.۱. کراهت ازدواج با شراب خوار

رسول اکرم ﷺ می فرمایند: «با شراب خوار ازدواج نکنید و شفاعتش را قبول نکنید و قولش

۱. وسائل الشیعه، ج ۲۵، ص ۲۹۶، حدیث ۳۱۹۴۶ تا ۳۱۹۵۳.

۲. وسائل الشیعه، ج ۲۵، ص ۲۹۹، حدیث ۳۱۹۵۴.

را نپذیرید و برای امانت به او اعتماد نکنید.» در روایت دیگری می‌فرمایند: «اگر شراب‌خوار مریض شد، به عیادتش نروید و در تشییع جنازه‌اش شرکت نکنید.»^۱

۱. وسائل الشیعه، ج ۲۵، ص ۳۱۰، حدیث ۳۱۹۸۰ تا ۳۱۹۸۳.

بخش دوم: فتاوی مراجع عظام

A top-down view of a person's feet on a white digital scale. The scale has a black display in the center showing the number 155.0. The person's feet are positioned on either side of the display. The background is a light-colored, textured surface.

155.0

در این بخش، به برخی فتاوای مراجع عظام، درباره خوردن و آشامیدن اشاره می‌کنیم.

۱.۲. احکام خوردنی‌ها

۲.۱.۱. خوردن حیوانات دریایی

• کدام‌یک از حیوانات دریایی حلال‌گوشت هستند؟

از میان حیوانات دریایی، سه گروه زیر حلال‌گوشت‌اند: ۱. ماهی‌هایی که پولک دارند؛ ۲. هریک از پرندگان خشکی که حلال است، دریایی آن هم حلال است؛ یعنی هر پرنده دریایی که شبیه آن در خشکی حلال‌گوشت است، نوع دریایی آن هم حلال‌گوشت است؛ ۳. میگو یا همان ملخ دریایی، از جمله پرندگان و حلال‌گوشت است.

دیگر حیوانات دریایی مثل نرم‌تنان دریایی حرام‌گوشت‌اند. حتی حیواناتی از قبیل گاو که نوعی از آن‌ها در خشکی زندگی می‌کند و حلال‌گوشت است، نوع دریایی آن‌ها حرام‌گوشت است؛ مثل

گاو آبی و اسب آبی. همچنین دوزیستان از جمله قورباغه و خرچنگ و لاک پشت^۱ حرام گوشت اند.
• چه نوع از ماهی ها حلال گوشت اند؟

ماهی هایی که در اصل، فلس (پولک) و پوست دارند، حتی اگر پولک های آن ها ریخته باشد، حلال گوشت اند. اقسام ماهی های پولک دار با هم فرقی ندارند؛ لذا همه آن ها، چه کوچک و چه بزرگ، از ماهی ریز قنات، ریش دار، کپور و... حلال گوشت اند. همچنین اربیان که هم اکنون آن را روبیان می نامند، از جنس ماهی فلس دار بوده و خوردن آن جایز است.^۲
نکته: البته ماهی های حلال گوشت، اگر با شرایطی ویژه صید شوند، خوردنشان جایز است.

۱. امام، تحریر الوسیله، ج ۳، مسئله ۳ و ۱؛ سیستانی، منهج؛ کتاب الأطعمة و الأشربة، ج ۳، مسئله ۸۷۸ و ۸۷۷؛ الفقه للمغربیین، ص ۱۴۹، مسئله ۱۶۳؛ خویی، منهج، ج ۲، مسئله ۱۶۷۸؛ مکارم، توضیح المسائل، مسئله ۲۲۵۵؛ استفتائات موجود در واحد پاسخ به سؤالات جامعه الزهراء قم.
۲. امام، تحریر الوسیله، ترجمه، ج ۳، ص ۲۷۳؛ کتاب خوردنی ها و آشامیدنی ها، مسئله ۲؛ سیستانی، منهج الصالحین، ج ۳؛ کتاب الأطعمة و الأشربة، مسئله ۸۷۸.

• کدام ماهی‌ها حرام‌گوشت‌اند؟

ماهی‌هایی که ذاتاً فلس (پولک) ندارند، حرام‌گوشت‌اند؛ مثل ماهی نهر، ماهی خاردار و مار ماهی و...^۱

• با چه شرایطی، صید ماهی اشکالی ندارد؟

صید ماهی فلس‌دار

۱. اگر ماهی فلس‌دار (پولک‌دار) را زنده از آب بگیرند و در بیرون آب جان دهد، پاک و خوردن آن حلال است؛^۲ چنانچه در آب بمیرد، پاک است؛ ولی خوردن آن حرام است.

نکته: اگر دامی نصب کنند و ماهی در تور ماهیگیری بمیرد، خوردنش حلال است.

۱. همان، تفصیل حضرت امام: اگرچه خشن و زبر باشد. و در حال مشتبه‌بودن، در صورتی که نرم باشد، احتیاط بر نخوردن آن است؛ ولی اگر مشتبه باشد در اینکه از حلال است یا از حرام و خشن باشد یا این هم مشتبه باشد، خوردن آن حلال است.

ماهی بی فلس

ماهی بی فلس (بدون پولک) را اگر زنده از آب بگیرند و بیرون آب جان دهد، خوردنش حرام است.^۱

• کسی که ماهی را صید می کند، چه شرایطی باید داشته باشد؟

۱. لازم نیست مسلمان باشد؛ ۲. در موقع گرفتن ماهی لازم نیست نام خدا را ببرد؛ ۳. البته مسلمان باید بداند که آن را زنده گرفته‌اند و بیرون از آب مرده است.^۲

• خوردن ماهی مرده‌ای که معلوم نیست آن را زنده از آب گرفته‌اند یا مرده، چه حکمی دارد؟

۱. چنانچه در دست مسلمان باشد، حلال است؛ ۲. اگر در دست کافر باشد و حتی بگوید

۱. توضیح المسائل مراجع، ج ۲، مسئله ۲۶۱۵؛ اگر دامی نصب کنند و ماهی در تور ماهیگیری بمیرد، حلیت بعید نیست؛ ولی احوط ترک است (گلپایگانی و صافی و نوری).

۲. توضیح المسائل مراجع، ج ۱، مسئله ۲۶۱۷.

آن را زنده گرفته‌ام، حرام است.

• خوردن ماهی زنده چه حکمی دارد؟

خوردن ماهی زنده اشکال ندارد.^۱

• اگر ماهی زنده را بریان یا در بیرون آب پیش از جان دادن بکشند، خوردن آن

چه حکمی دارد؟

خوردن آن اشکال ندارد.^۲

۱. توضیح المسائل مراجع؛ ج ۲، ص ۵۹۲، مسئله ۲۶۱۹؛ مکارم: خوردن ماهی‌های کوچک زنده اشکال دارد؛ مگر برای درمان در مقام ضرورت؛ گلپایگانی و صافی: بنابر احتیاط باید از خوردن ماهی زنده خودداری کرد، هرچند حلیت آن بعد از گرفتن بعید نیست؛ خویی و تبریزی و زنجانی: ولی بهتر است از خوردن آن خودداری کنند؛ بهجت: خوردن ماهی زنده، بنابر احوط، جایز نیست.

۲. توضیح المسائل مراجع؛ ج ۲، ص ۵۹۲، مسئله ۲۶۲۰؛ بنابر احتیاط جایز نیست؛ اگرچه حلیت آن نیز بعید نیست (گلپایگانی و صافی)؛ جایز است، ولی اولی خودداری است (خویی، تبریزی، وحید و زنجانی).

• اگر در شکم ماهی، ماهی دیگری باشد، خوردن آن چه حکمی دارد؟

هر دو حلال است و خوردن آن‌ها اشکال ندارد.^۱

• خوردن تخم ماهی چه حکمی دارد؟

تخم ماهی تابع خود ماهی است؛ پس تخم ماهی حلال گوشت، حلال است و تخم ماهی

حرام گوشت، حرام. اگر مشتبه باشد در اینکه از حلال یا از حرام است، خوردن آن حلال است.^۲

• کنسرو ماهی و گوشت گوسفند یا گاو که در خارج بسته‌بندی شده است و در

ایران به فروش می‌رسد، خوردن آن چه حکمی دارد؟

چنانچه فروشنده مسلمان باشد و بگوید تحقیق کرده‌ایم و گوشت مذکی است، یعنی

۱. جامع المسائل (فارسی، فاضل)، ج ۲، سؤال ۱۲۸؛ استفتائات (بهجت)، ج ۴، ص ۳۷۷، سؤال ۵۸۷۹؛ اگر احتمال حیات آن تا زمان خارج کردن ماهی حامل از آب وجود دارد، اظهر حلیت آن است و احوط حرمت است.

۲. امام، تحریر الوسیله، ج ۲، ص ۴۲، مسئله ۴؛ گلپایگانی، وسیله النجاة، ج ۲، مسئله ۴، ص ۲۴۳؛ سیستانی، منهج، ج ۳، م ۸۸۰؛ خویی، منهج، ج ۲، مسئله ۱۶۸۰؛ به‌همین مضمون: استفتائات تبریزی، سؤال ۱۷۷۵؛ جامع الاحکام صافی، ج ۲، سؤال ۲۰۳۳.

به صورت شرعی ذبح شده است، و احتمال صدق باشد، مانعی ندارد.^۱

۲.۱.۲. خوردن حیوانات خشکی

• چه نوع از حیواناتی که در خشکی زندگی می کنند، حلال گوشت اند؟

چهارپایان در خشکی دو گروه اند: اهلی و وحشی.

۱. اهلی: گوسفند و گاو و شتر حلال است. اسب و قاطر و الاغ مکروه است و کراهت اسب

کمتر است. خوردن حیوانات خشکی جز اینها، حرام است؛ مانند سگ و گربه و... .

۲. وحشی: آهو و بچه مستقل آهو، گاو کوهی، قوچ کوهی و الاغ وحشی (گورخر) حلال

است. از میان حیوانات وحشی، گوشت درندگان حرام است. درنده، حیوانی است که پاره کند

۱. استفتائات جدید (تبریزی)؛ ج ۲، ص ۱۹۹، سؤال ۱۷۷۸.

و دارای ناخن و دندان باشد. فرقی نمی‌کند مانند شیر، پلنگ، یوزپلنگ و گرگ نیرومند باشد یا اینکه مانند روباه و کفتار و شغال ضعیف باشد. همچنین خرگوش حرام گوشت است؛ اگرچه از درندگان نباشد.^۱

• خوردن حشرات چه حکمی دارد؟

خوردن همه انواع حشرات، حرام است.^۲

• حکم خوردن پرندگان چیست؟

پرندگان به سه دسته زیر تقسیم می‌شوند:

۱. امام، تحریر الوسیله، ترجمه، ج ۳، ص ۲۷۵؛ کتاب خوردنی‌ها و آشامیدنی‌ها، مسئله ۵؛ منهج‌الصالحین سیستانی، ج ۳، مسئله ۸۸۱.

۲. امام، تحریر الوسیله، ترجمه، ج ۳، ص ۲۷۵؛ کتاب خوردنی‌ها و آشامیدنی‌ها، مسئله ۵، توضیح‌المسائل مراجع، ج ۲، ص ۵۹۴؛ ذیل مسئله ۲۶۲۴ سیستانی بنابر احتیاط واجب؛ استفتائات جدید (تبریزی)، ج ۲، ص ۳۸۷، سؤال ۱۵۹۹؛ جامع‌المسائل (بهجت)، ج ۴، ص ۵۴۲؛ کتاب الأطعمة و الأشربة.

پرندگان حلال گوشت

از میان پرندگان، تمام اقسام کبوتر حلال است؛ مانند قُمری که کبود است، دباسی که نوعی کبوتر سرخ است، ورشان که نوعی کبوتر سفید است، درّاج قبیج (پرندۀ ای شبیه کبک)، مرغ سنگ خوار تیهو، مرغابی، پرندۀ خوش صدا، هوبره، درنا و همۀ اقسام مرغ خانگی و همۀ اقسام گنجشک که از جمله آن‌ها بلبل، سار، چکاوک و آن پرندۀ ای است که کاکل بر سر دارد.

پرندگان مکروه

هدهد و خطاف که در خانه‌ها لانه می‌گذارد و مأنوس‌ترین پرندۀ به مردم است؛ جغد که دارای سر و نوک کلفت است و گنجشک‌ها را شکار می‌کند و رنگش نقطه‌نقطه است: نصف آن سیاه و نصف دیگرش سفید است؛ کبوتر صوام و آن پرندۀ ای است که رنگ خاکی و گردن دراز دارد و بیشتر در درخت خرما بیتوته می‌کند؛ شقراق و آن پرندۀ ای سبز و نمکی است و به اندازه کبوتر است و سبزبودن آن خوب و پر است. در بال‌هایش سیاهی است و خطوط

سرخ و سبز و سیاه دارد.

خوردن این پرندگان، مکروه است و هیچ‌یک از این‌ها حتی خطاف، بنابر اقوا، حرام نیست.^۱

پرندگان حرام گوشت

خفاش و طاووس و هر پرندۀ صاحب پنجه حرام گوشت است؛ چه مانند باز، قوش، عقاب، شاهین و قرقی پنجه‌اش قوی باشد و با آن پرندگان را صید کند و بدرد؛ چه مانند لاشخور و کرکس، پنجه‌اش ضعیف و بدون قدرت باشد.

۱. امام، تحریر الوسیله، ترجمه، ج ۳، ص ۲۷۵؛ کتاب خوردنی‌ها و آشامیدنی‌ها، مسئله ۶؛ توضیح المسائل (محشّی، امام خمینی)، ج ۲، ص ۵۹۵، مسئله ۲۶۲۴؛ گلپایگانی: پرستو حلال است و احتیاط واجب آن است که از خوردن گوشت هُدّه خودداری کنند؛ نوری: پرستو حلال است و خوردن گوشت هُدّه مکروه است. سیستانی: کشتن بعضی پرندگان مانند هُدّه و پرستو مکروه است؛ زنجانی: احتیاط مستحب آن است که از خوردن گوشت پرستو و هدهد خودداری کنند.

نکته: برخی مراجع عظام، طاووس را حلال گوشت می‌دانند.^۱ همچنین بنا بر احتیاط واجب باید از خوردن گوشت همه اقسام کلاغ پرهیز کرد.^۲

• ملاک تشخیص پرندگان حلال از پرندگان حرام چیست؟

معمولاً دو راه برای شناخت پرندگان حلال گوشت و حرام گوشت وجود دارد؛ البته این دو راه برای شناخت هریک از پرندگانی است که در شرع مقدس، بر حلال یا حرام بودن آنها تصریح نشده است. این روش درباره پرندگانی که نصی بر حکم آنها از حیث حلال و حرام

۱. امام، تحریر الوسیله، ترجمه، ج ۳، ص ۲۷۵؛ کتاب خوردنی‌ها، مسئله ۶؛ توضیح المسائل (محشی، امام خمینی)، ج ۲، ص ۵۹۵، مسئله ۲۶۲۴؛ خویی، منهج الصالحین، ج ۳، ص ۳۹۵، مسئله ۱۶۸۹؛ استفتاءات جدید (مکارم)، ج ۱، ص ۲۸۶، مسئله ۹۹۹؛ سیستانی: طاووس حلال گوشت است. فاضل: طاووس، بنا بر احتیاط، حرام گوشت است.

۲. توضیح المسائل مراجع، مسئله ۲۶۲۴؛ خویی: کلاغ حرام گوشت است؛ امام، تحریر الوسیله، ترجمه؛ ج ۳، ص ۲۷۵؛ کتاب خوردنی‌ها مسئله ۷۰۶. حتی زاغ و آن کلاغ زراعت است؛ بلکه حرمت، در هر نوع کلاغ، خالی از قرب نیست.

وجود دارد، صدق نمی‌کند. این دو راه عبارت است از:

۱. اینکه هنگام پرواز، بال‌زدن آن بیشتر باشد تا نگه‌داشتن بال؛ یعنی پرنده‌ای که بال‌زدنش بیشتر باشد، حلال است و پرنده‌ای که بال‌ها را بیشتر در حال پرواز نگه دارد، حرام است؛

۲. پرنده‌ای که سنگدان یا چینه‌دان یا انگشت جدایی مانند شست انسان دارد، حلال و پرنده‌ای که این‌ها را ندارد، حرام است؛ پس پرنده‌ای که یکی از این سه نشانه را دارد، حلال است و پرنده‌ای که هیچ‌یک از آن‌ها را ندارد، حرام است.

پرندگان دریایی و پرندگان که در خشکی زندگی می‌کنند، در دو ویژگی ذکرشده مساوی‌اند. پس هر پرنده که بال‌زدنش بیشتر از نگه‌داشتن بالش باشد، یا در آن، یکی از این سه نشانه باشد، حلال است؛ اگرچه ماهی می‌خورد. هر پرنده که نگه‌داشتن بالش بیشتر از

بالزدنش باشد یا هیچیک از آن سه را نداشته باشد، حرام است.^۱

• خوردن تخم پرندگان چه حکمی دارد؟

تخم پرنده‌ها در حلال بودن و حرام بودن، تابع خود پرنده‌هاست؛ پس تخم پرنده حلال گوشت، حلال و تخم پرنده حرام گوشت، حرام است. تخمی که مشتبه باشد که از کدامیک از آنهاست، آن که دو طرفش مختلف است و سروته آن از یکدیگر تشخیص پذیر است، مانند تخم مرغ، حلال است و آن را می‌خورند. در صورتی که هر دو طرفش متفق باشد، حرام است و آن را نمی‌خورند.^۲

۱. امام، تحریر الوسیله، ترجمه، ج ۳، ص ۲۷۷؛ کتاب خوردنی‌ها، مسئله ۸.
 ۲. امام، تحریر الوسیله، ترجمه، ج ۳، ص ۲۷۹؛ کتاب خوردنی‌ها، مسئله ۱۲.

• آیا با کندن سر گنجشک، گنجشک حلال می‌شود؟

گوشت گنجشک حتی با کندن سر آن، حلال نمی‌شود و خوردن گوشت آن حرام است.^۱

• خوردن گوشت خام چه حکمی دارد؟

گوشتی که خوردنش حلال است، خوردن آن به‌طور خام و پخته و حتی سوخته، جایز است؛ در صورتی که موجب ضرر نباشد. البته خوردن گوشت تازه، بدون آنکه با آفتاب و آتش و پاشیدن نمک بر آن، تغییر کرده باشد و همچنین خشک کردن آن در سایه و خوردن آن، مکروه است.^۲

۳.۱.۲. احکام دیگر خوردن

• خوردن گِل چه حکمی دارد؟

خوردن گِل و خاک حرام است. گِل، خاک مختلط با آب است؛ البته خوردن آنچه از خاک و

۱. استفتائات جدید (مکارم)، ج ۱، ص ۲۷۷، مسئله ۹۶۸.

۲. امام، تحریر الوسیله، ترجمه، ج ۳، ص ۲۸۵؛ کتاب خوردنی‌ها مسئله ۳۱.

کلوخ ریز با گندم و جو مختلط است و با آن، آرد و در آن، مستهلک می‌شود، اشکالی ندارد. همچنین خوردن آنچه از غبار و خاک روی میوه‌ها و مانند آن می‌نشیند، اشکالی ندارد.^۱

• خوردن ماسه و سنگ و انواع معدن چه حکمی دارد؟

ظاهراً ماسه و سنگ و انواع معدن حکم گل را ندارد؛ پس خوردن همه آن‌ها در صورت نداشتن ضرر، حلال است.^۲

۱. امام، تحریر الوسیله، ترجمه، ج ۳، ص ۲۸۹؛ کتاب خوردنی‌ها، مسئله ۷؛ توضیح المسائل مراجع، ج ۲، مسئله ۲۶۲۸؛ سیستمی: خوردن خاک و شن بنابر احتیاط واجب.

۲. امام، تحریر الوسیله، ترجمه، ج ۳، ص ۲۸۹؛ کتاب خوردنی‌ها، مسئله ۸؛ توضیح المسائل مراجع، ج ۲، مسئله ۲۶۲۸؛ سیستمی: خوردن خاک و شن بنابر احتیاط واجب.

• خوردن خاک کربلا چه حکمی دارد؟

از خاک‌ها، خاک قبر آقایمان ابوالفضل الحسین علیه السلام را برای شفاگرفتن استثنا کرده‌اند و خوردن آن برای غیراستشفا و نیز بیشتر از مقدار یک نخود متوسط از آن، جایز نیست.

نکته ۱: برای گرفتن تربت مقدس سیدالشهدا علیه السلام و خوردن آن در وقت لزوم، آداب و دعاهایی وجود دارد؛ البته این آداب برای سریع‌شدن اجابت و از شرط‌های کمال است، نه آنکه جواز خوردن آن باشد.

نکته ۲: محل گرفتن تربت، به‌طور قدر متیقن، همان قبر شریف است و نیز آنچه عرفاً به آن ملحق است. احتیاط آن است که به آن اکتفا کنیم. احتیاط بیشتر از آن این است که تربت‌های این زمان‌ها را برای استفاده، به آب یا غیر آن ممزوج کنیم؛ به‌طوری که مستهلک شود. البته اشکالی ندارد از حائر شریف و غیر آن، تا حدود یک‌ونیم کیلومتر و بلکه بیشتر از آن، تا حدودی که احادیث بر آن مشتمل است، برای استشفا به قصد رجا گرفته شود.

خوردن آن حرام نیست؛ لیکن ترک احتیاط، سزاوار نیست.

نکته ۳: طریقه خوردن تربت مقدس برای استشفاء، یا فروبردن آن در حلق و بلعیدن است

یا حل کردن آن در آب و آشامیدن است یا ممزوج کردن آن با شربتی است.^۱

• خوردن خاک قبر پیغمبر صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ و ائمه عَلَيْهِمُ السَّلَامُ چه حکمی دارد؟

خاک و گل قبر پیغمبر صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ و ائمه عَلَيْهِمُ السَّلَامُ، اگر با آب یا شربتی ممزوج شود و در آن مستهلک و

حل شود و آن آب و شربت را به قصد تبرک و استشفاء بخورند، اشکالی ندارد.^۲

۱. امام، تحریر الوسیله، ترجمه، ج ۳، ص ۲۸۹؛ کتاب خوردنی‌ها، مسئله ۹، ۱۰، ۱۱ و ۱۲.

۲. امام، تحریر الوسیله، ترجمه، ج ۳، ص ۲۸۹؛ کتاب خوردنی‌ها، مسئله ۹؛ توضیح المسائل مراجع، مسئله ۲۶۲۸؛ بهجت: مضمون این است که خوردن تربت حضرت رسول اکرم صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ و سایر ائمه طاهرين عَلَيْهِمُ السَّلَامُ برای شفا، در این حکم مثل تربت امام حسین عَلَيْهِ السَّلَامُ باشد؛ اگرچه احوط این است که آن را در آب مخلوط کنند، به طوری که مستهلک شود.

• حکم خوردن و آشامیدن چیز نجس چیست؟

خوردن و آشامیدن چیز نجس، حرام است.^۱

• خوردن آنچه برای انسان مضر است، چه حکمی دارد؟

خوردن چیزی که برای انسان ضرر دارد، حرام است.^۲

• اگر انسان ببیند کسی چیز نجسی می خورد، چه وظیفه‌ای دارد؟

اگر انسان ببیند کسی چیز نجسی می خورد یا با لباس نجس نماز می خواند، لازم نیست به

۱. توضیح المسائل مراجع، ج ۱، مسئله ۱۴۱؛ نوری: خوردن و آشامیدن چیز نجس و چیز متنجس حرام است. خویی و تبریزی و زنجانی: خوردن و آشامیدن چیز متنجس حرام است.

۲. توضیح المسائل (محشی، امام خمینی)، ج ۲، ص ۶۰۰، مسئله ۲۶۳۰؛ گلپایگانی و نوری: ولی اگر ضرر کم باشد که عقلا اعتنا نکنند، حرام نیست؛ خوئی و فاضل و تبریزی: خوردن چیزی که موجب مرگ می شود یا برای انسان ضرر کلی دارد، حرام است؛ مکارم و سیستانی و زنجانی: ضرر مهمی دارد؛ زنجانی: مثل اینکه به نقص عضو می انجامد؛ صافی: خوردن چیزی که برای عقل انسان یا سلامتی او ضرر دارد، حرام است؛ ولی اگر ضرر موقت یا کم باشد که عقلا اعتنا نکنند، حرام نیست.

او بگوید.^۱

• اگر شخصی در بین غذا خوردن بفهمد که غذا نجس است، چه وظیفه‌ای دارد؟

۱. اگر صاحب‌خانه در بین غذا خوردن بفهمد غذا نجس است، باید به مهمان‌ها بگوید؛^۲
- وقتی یکی از مهمان‌ها بفهمد، لازم نیست به دیگران خبر دهد؛ ولی چنانچه طوری با آنان معاشرت دارد که می‌داند به واسطهٔ نگفتن، خود او هم نجس می‌شود، باید بعد از غذا به آنان بگوید.^۳

۱. توضیح‌المسائل مراجع، ج ۱، مسئله ۱۴۳؛ بهجت: مگر اینکه با او طوری معاشرت داشته باشد که اگر نگوید، لوازم مشترک بین آن دو نجس خواهد شد.

۲. توضیح‌المسائل مراجع، ج ۱، مسئله ۱۴۵؛ مکارم: بنابر احتیاط باید...

۳. همان؛ مکارم: فقط خودش باید اجتناب کند؛ مگر اینکه با او معاشرت داشته باشند که برای جلوگیری از آلودگی خودش، می‌تواند بعد از خوردن غذا به آنان بگوید که دست و دهان خود را آب بکشند. خوبی، گلپایگانی، تبریزی و صافی: چنانچه طوری با آنان معاشرت دارد که ممکن است به واسطهٔ نجس بودن آنان... صافی: یا بعد از غذا به آنان بگوید یا خودش به وظیفهٔ شخصی خود عمل کند. سیستانی: چنانچه طوری با آنان معاشرت دارد که به واسطهٔ نجس بودن آنان، خود از نظر ابتلای به نجاست، به مخالفت حکم الزامی مبتلا می‌شود، باید به آنان بگوید. زنجانی: چنانچه طوری با آنان

• آیا خوردن تخم مرغ مکروه است؟

خوردن تخم مرغ مکروه نیست.^۱

• با آنکه خوردن پنیر مکروه است، می گویند: خوردن آن در روز اول ماه مستحب است، آیا این موضوع صحت دارد؟

ترغیب به خوردن پنیر در روز اول ماه در روایت وارد است؛ یعنی خوردن آن در این روز مستحب است. همچنین خوردن آن در شب مستحب و در صبح مکروه است؛ ولی در هر صورت، خوردن آن با مغز گردو کراهتی ندارد.^۲

معاشرت دارد که بداند به واسطه نجس بودن آنان، لوازم منزل او نجس می شود و از نجاست آن به گونه ای غفلت کرده است که برای مثال، خوردن چیز نجس را سبب می شود یا سبب می شود در لباس یا بدن نجس نماز بخواند و دیگر در وقت، نمازش را با لباس یا بدن پاک نخواهد خواند، لازم است بعد از خوردن غذا به آنان بگوید.

۱. استفتائات جدید (تبریزی)، ج ۲، ص ۴۷۷، س ۱۹۳۹.

۲. وسائل الشیعه، ج ۲۵، ص ۱۲۰ و ۱۲۱ بَابُ اسْتِحْبَابِ أَكْلِ الْجُبْنِ بِالْعِشِيِّ وَ كَرَاهَةِ أَكْلِهِ بِالْغَدَاةِ، حدیث ۳۱۳۸۴؛ استفتائات جدید

• برخی خانواده‌ها به قصد خیر و برکت هنگام خوردن برنج، از ظرفی استفاده می‌کنند که آیات قرآنی از جمله آیه‌الکرسی روی آن نوشته شده است. آیا این کار اشکال دارد؟

اگر با وضو باشند یا غذا را با قاشق از ظرف برمی‌دارند، اشکال ندارد.^۱

• شخصی که خون را نجس نداند و به نجسی و پاکی معتقد نباشد و در عمل هم تطهیر را رعایت نکند، رفت و آمد با او و خوردن غذا در منزلش چه حکمی دارد؟
اگر شخص یقین ندارد که در اثر ملاقات و تماس با نجاست، نجس شده است، پاک است و خوردن غذا اشکال ندارد.^۲

(تبریزی)، ج ۱، ص ۴۰۱، سؤال ۱۷۷۲؛ استفتائات (بهجت)، ج ۴، ص ۳۸۲، سؤال ۵۹۰۲: بهتر این است که با گردو خورده شود.
۱. آیت‌الله خامنه‌ای، اجوبة الاستفتائات، سؤال ۱۵۵.

۲. استفتائات (امام خمینی)، ج ۱، ص ۱۰۸، سؤال ۲۸۸؛ استفتائات (بهجت)، ج ۴، ص ۳۸۴، سؤال ۵۹۱۲، تا یقین به حرام

• جاهایی دعوت می شویم که یقین داریم حساب سال ندارند. غذا خوردن یا تصرف دیگر ما در منزل آنان چه حکمی دارد؟

اگر نمی دانیم که به همان غذا یا چیزهای دیگر، خمس تعلق گرفته است یا نه، می توانیم از آنها استفاده کنیم.^۱

• رسم است که پس از دفن و... شرکت کنندگان در مراسم، در منزل یا تالار، از طرف صاحب عزا پذیرایی می شوند. غذا خوردن در چنین مراسم چه حکمی دارد؟ غذا خوردن اشکال ندارد؛^۲ هرچند مستحب است تا سه روز برای اهل عزا غذا بفرستند که

نیاشد، جایز است (بجهت).

۱. استفتائات (امام خمینی)، ج ۱، ص ۴۲۴، سؤال ۲۳۹؛ جامع الاحکام (صافی)؛ ج ۱، ص ۲۱۶، سؤال ۷۸۴؛ استفتائات (بجهت)؛ ج ۴، ص ۲۲۲، سؤال ۵۴۰۶؛ استفتائات جدید (مکارم)، ج ۳، ص ۱۱۴، سؤال ۳۴۲.
 ۲. استفتائات (بجهت)، ج ۱، ص ۳۹۲، سؤال ۱۳۹۷.

آنان بتوانند عزاداری کنند. غذاخوردن نزد ایشان مکروه است؛ بلکه در روایت آمده است عمل مردم در دوران جاهلیت است. البته اگر غذاخوردن نزد صاحبان عزا سبب اذیت آنان شود، غذاخوردن اشکالی ندارد.^۱

• پذیرایی از شرکت‌کنندگان در مراسم عزاداری با اموال میت که هنوز تقسیم نشده است، چه حکمی دارد؟ و در صورت وجود افراد صغیر در وراثت، اصل عمل و شرکت در آن مراسم چه حکمی دارد؟

تقسیم‌شدن اموال ملاک نیست؛ بلکه درک رضایت صاحبان حق کافی است؛ یعنی همین که احساس کنیم ورثه راضی هستند، کافی است و با وجود وارث صغیر، باید با اذن ولی یا قیم شرعی آنان باشد.^۲

۱. عروه، ج ۱، فصل سی‌ام: در آداب مستحب دفن.

۲. استفتائات (بهجت)، ج ۱، ص ۳۹۳، سؤال ۱۳۹۸؛ چنانچه رفت‌وآمد شما به مصلحت صغار باشد و به‌اندازه‌ای که مصرف

- آیا شخص ارمنی می تواند گوسفندی را با نذر کردن برای امام حسین علیه السلام به هیئت عزاداران سیدالشهدا بدهد؟ خوردن گوشت چه حکمی دارد؟
- نذر ارمنی صحیح است و خوردن گوشت حیوان نذر شده نیز اشکال ندارد.^۱
- خوردن بعضی از غذاها مثل کالباس و سوسیس که اگر تحقیق شود، اکثر پزشکان آن ها را برای سلامتی معده مضر می دانند، از لحاظ شرعی چه حکمی دارد؟
- اگر به بودن چیز حرامی در آن یقین نداریم، خوردنش اشکال ندارد؛ البته اگر ضرر قابل توجهی داشته باشد، خوردنش جایز نیست.^۲

می کنید، مالا یا عملاً به آنان کمک کنید، رفت و آمد مانعی ندارد؛ گلپایگانی، مجمع المسائل، ج ۵، ص ۱۳۳.

۱. استفتائات (امام خمینی)، ج ۲، ص ۴۶۲، سؤال ۱۳.

۲. استفتائات (امام خمینی)، ج ۲، ص ۵۰۹، سؤال ۱۵.

• چیدن میوه از باغ کشاورزی، برای خوردن در همان محل، بدون اجازه از صاحب باغ، حلال است یا خیر؟ و اینکه می‌گویند به‌اندازه خوردن حلال است و برای بردن حلال نیست، صحیح است؟

اگر درخت میوه در سر راه رهگذر باشد، می‌تواند در حال عبور از خیابان، از میوه آن درخت در همان جا بخورد. به شرط آنکه از حدّ سیری و نیاز تجاوز نکند؛ یعنی در خوردن زیاده‌روی نکند.^۱

نکته: در صورت ورود به باغ دیگران جایز نیست.

• خوردن نیم‌خورده سگ و خوک و کافر چه حکمی دارد؟

نیم‌خورده سگ و خوک و کافر نجس است و خوردن آن حرام. نیم‌خورده حیوانات حرام گوشت

۱. استفتائات (امام خمینی)، ج ۲، ص ۵۱۱، سؤال ۱۹.

پاک است و خوردن آن مکروه.

نکته: برخی مراجع عظام نیم‌خوردهٔ گربه را مکروه نمی‌دانند.^۱

• پنیرهای خارج با پنیرمایهٔ رینت مخلوط است و به‌طوری که معلوم است این ماده از شکم حیوانی در می‌آید، خوردنش چه حکمی دارد؟

پنیرمایهٔ رینت اگر معلوم نباشد که از حیوان حرام گوشت است و از خارج با نجاست تماس پیدا نکرده باشد، خوردن پنیری که با آن مخلوط است، مانعی ندارد.^۲

۱. توضیح‌المسائل مراجع، ج ۱، مسئله ۵۶؛ خویی: کافر غیرکتابی، بلکه کتابی نیز بنا بر احتیاط واجب... تبریزی: کافری که از اهل کتاب یعنی یهودی و نصرانی و مجوسی نباشد. خویی و تبریزی: خوردن آن جز از غیرگربه مکروه است. مکارم: آب نیم‌خوردهٔ حیوانات نجس مانند سگ و خوک نجس است؛ اما نیم‌خوردهٔ حیوانات حرام گوشت، مانند گربه و جانوران درنده، پاک است؛ هرچند خوردن آن مکروه است. زنجانی: نیم‌خوردهٔ سگ و خوک و کافر غیرکتابی، نجس و خوردن آن حرام است؛ بلکه بنا بر احتیاط باید از نیم‌خوردهٔ هر کافری اجتناب کرد. نیم‌خوردهٔ حیوانات حرام گوشت، پاک و خوردن آن، مگر از گربه، مکروه است.

۲. استفتائات (امام خمینی)، ج ۲، ص ۵۰۸، سؤال ۱۳.

۲.۲. احکام آشامیدنی‌ها

• خوردن شراب و مسکرات چه حکمی دارد؟

نوشیدن شراب و هر مایع مست‌کننده‌ای نه‌تنها حرام است، بلکه در برخی اخبار، آن را از گناهان بزرگ شمرده‌اند. اگر کسی آن را حلال بداند، در صورتی که ملتفت باشد که لازمه حلال دانستن آن، تکذیب خدا و پیغمبر ﷺ است، کافر محسوب می‌شود.^۱

• نشستن بر سر سفره‌ای که در آن شراب می‌خورند و خوردن چیزی از آن، چه حکمی دارد؟

نشستن بر سر سفره‌ای که در آن شراب می‌خورند، اگر انسان یکی از آنان حساب شود، نیز خوردن چیزی از آن سفره، حرام است.^۲

۱. توضیح‌المسائل مراجع، ج ۲، مسئله ۲۶۳۳.

۲. توضیح‌المسائل مراجع، ج ۲، مسئله ۲۶۳۴؛ بنابر احتیاط واجب نباید نشست (امام و بهجت)؛ و چیز خوردن از آن سفره

• شرکت در سر سفره شراب، اگر برای تبلیغ احکام دینی باشد، چه حکمی دارد؟
در سر سفره‌هایی که مشروب می‌خورند، حاضر نشوید و تبلیغ را در زمان‌ها و مکان‌های دیگر انجام دهید.^۱

• اگر کسی مشروبی نوشید، آیا تا چهل روز نماز او صحیح نیست؟

نماز او صحیح است، یعنی قضا ندارد؛ ولی مقبول نیست، یعنی ثواب مترقب را ندارد.^۲
نکته: در نتیجه، چنین شخصی باید نمازش را بخواند و حدیث شریفی که در این زمینه وجود دارد، نشان‌دهنده بزرگی گناه این عمل است.

• «الگزیرها» شربت‌هایی هستند که حاوی بیش از ۳ درصد الکل اتانول

بنابر احتیاط واجب جایز نیست (زنجان و سیستانی).

۱. استفتائات جدید (تبریزی)، ج ۱، ص ۴۰۱، سؤال ۱۷۷۳.

۲. استفتائات (بهجت)، ج ۴، سؤال ۵۹۳۶.

مست‌کننده‌اند. این شربت‌ها را بیشتر برای اطفال مصرف می‌کنند و گاه هم برای بزرگ‌سالان تجویز می‌شود. تجویز و فروش و خوردن این نوع شربت‌ها چه حکمی دارد؟

شربت‌های دارویی که به آن‌ها شراب نمی‌گویند، چنانچه با شراب مخلوط نباشد، استعمال آن‌ها برای مداوا مانعی ندارد. صرف داشتن الکل، ملاک حرمت نیست.^۱

• کم‌خوردن شراب، مثل یک قاشق آن برای بدن ضرر ندارد و عقل را هم ضایع نمی‌کند. چرا اسلام خوردن حتی ذره‌ای از آن را حرام می‌داند؟

می‌گویند کم‌خوردن شراب برای بدن ضرر ندارد و عقل را هم ضایع نمی‌کند؛ اما اسلام حتی ذره‌ای از آن را حرام می‌داند. در این حکم اسلامی، فقط ضرر ملاک نیست.^۲

۱. استفتائات جدید (تبریزی)، ج ۱، ص ۲۵، سؤال ۷۹.

۲. استفتائات (امام خمینی)، ج ۲، ص ۵۱۰، سؤال ۱۶.

• آب زراعتی در صورت نارضایتی مالکین آن، برای آشامیدن مباح است یا خیر؟

در فرض مسئله، بدون رضایت مالک جایز نیست.^۱

• ظرفی که از پوست سگ یا خوک یا مردار ساخته‌اند، خوردن و آشامیدن از آن

چه حکمی دارد؟

خوردن و آشامیدن از ظرفی که از پوست سگ یا خوک یا مردار ساخته‌اند، حرام است.^۲

• نوشابه‌های موجود در بازار که بعضی از آن‌ها را مانند کاکائو و پپسی کولا و...،

در داخل تولید می‌کنند و گویا مواد اصلی آن‌ها از خارج وارد می‌شود و احتمال

۱. استفتائات (امام خمینی)، ج ۲، ص ۵۱۱، سؤال ۲۲.

۲. توضیح المسائل مراجع، ج ۱، مسئله ۲۲۵؛ خویی و سیستانی و تبریزی: در صورتی که رطوبتی موجب نجاستش شده باشد. بهجت: در صورتی که بداند ظرف موجب نجاست خوردنی می‌شود؛ ولی اگر علم نداشت، بنابر احتیاط اجتناب کند. اراکی: آشامیدن از آن ظرف حرام است و همچنین خوردن چیزی از آن در صورتی که دارای رطوبتی باشد که موجب نجس شدن آن چیز شود.

دارد از الکل در آنها استفاده کرده باشند، چه حکمی دارد؟

پاک و حلال است؛ مگر اینکه مکلف، خود، یقین حاصل کند با الکل مست کننده‌ای مخلوط است که آن هم در اصل، مایع است.^۱

• بعضی شربت‌هایی که فقط جنبه تقویتی دارد، همچنین بعضی از شربت‌های سینه برای بزرگسال و حتی اطفال، در فرمول خود، الکل طبی مست کننده دارد. تجویز آنها به وسیله پزشکان یا فروش آنها در داروخانه‌ها چه حکمی دارد؟ آیا نجاست آنها و وجود الکل در آنها را باید به مریض گوشزد کنیم؟

اگر معلوم شود در آن شراب حرام هست، تجویز و صرف (خوردن) آن جایز نیست؛ البته اگر

۱. آیت الله خامنه‌ای، اجوبة الاستفتاءات، سؤال ۳۰۸.

ضروری باشد و مداوایش جز با آن ممکن نباشد، خوردنش جایز است؛ همچنین اگر شک دارد در آن دارو شراب هست یا نه، خوردنش اشکال ندارد و تحقیق بسیار لازم نیست.^۱

۱. استفتائات (امام خمینی)، ج ۲، ص ۵۱۵، سؤال ۲۶.

نسخه دیجیتال رهنا

مرکز پخش: مشهد مقدس، نیش ورودی باب الجواد علیه السلام

فروشگاه عرضه محصولات رضوی

تلفن: ۰۵۱۱-۲۲۸۵۲۰۴

This document was created with Win2PDF available at <http://www.daneprairie.com>.
The unregistered version of Win2PDF is for evaluation or non-commercial use only.